

Liettua lehti

1•2023

Ulla-Liisa Heino in memoriam s.6

Vieraan taivaan alla -näyttelyn avaus Tampereella s.8

Ukrainalaiset pakolaiset saavat turvaa Liettuasta s.10

Sisältö

Pääkirjoitus	3
Puheenjohtajan terveiset	5
Ulla-Liisa Heino in memoriam	6
Vieraan taivaan alla -näyttelyn avaus Tampereella	8
Elämä jatkuu – ukrainalaiset pakolaiset saavat turvaa Liettuasta	10
A. R. Niemen katu ja muistopatsas Liettuassa	14
Esittelyssä Kari Alenius	16
Liettualainen taideleiri Kemiössä 2023	18
Mukana keramiikkasymposiumissa	22
Lahja Liettuasta	23

DONELAITIS

-SEURA LIETTUAN YSTÄVÄT RY

Liettua-lehti 1/2023

Julkaisija

Donelaitis-seura – Liettuan ystävät ry

Toimituskunta

Donelaitis-seuran hallitus

Yhteystiedot

liettualehti@gmail.com

Ulkoasu ja taitto

Eeva Louhio

Paino

Printall AS, Tallinna 2023

ISSN 2489-9550

Pääkirjoitus

Liettua-lehti ilmestyy jälleen pienen tauon jälkeen. Lehden uutena päätoimittajana olen iloinen voidessamme myös lehden kautta välittää tietoa, kokemuksia ja kertomuksia Liettuasta. On tärkeää, että lehdessä on erilaisia juttuja eri näkökulmista, sekä kulttuuria että muuta Liettua-tietoa. Lehtemme on jäsenlehti ja on hienoa, että lehden kirjoittajina on useita jäseniämme, sekä Helsingistä että muualta, tässä lehdessä Turusta ja Tampereelta. Lehti täydentää Donelaitis-seuran muuta viestintää: www-sivuja, sosiaalista mediaa sekä jäsenkirjeitä. Omien jäsentemme ohella Liettua-lehti tarjoaa myös mahdollisuuden julkaisua Liettuasta koskevaa aineistoa seuramme ulkopuolelta.

Tämän vuoden surullinen uutinen oli seuramme perustajan ja ensimmäisen puheenjohtajamme Ulla-Liisa Heinon menehtyminen 89-vuoden iässä. Liettua-lehti haluaa kunnioittaa perustajansa muistoa.

Niin Donelaitis-seuralle kuin kaikille muillekin yhdistyksille korona-aika oli hyvin vaikeaa. Kasvokkaisten tapahtumien järjestäminen oli pitkään mahdotonta, mikä lamaannutti perinteistä toimintaa. Seurassa pystyttiin kuitenkin myös vaikeimpina aikoina nopeasti löytämään uusia toimintamuotoja on-line-tilaisuuksien kautta. Näitä voi tuki jatkossakin sopivissa tilanteissa hyödyntää vaikka kovasti toivommekin, ettei uusi mahdollinen pandemia kasvokkaisia tapahtumia estäisi.

Tänä vuonna olemme päässeet täysimuotoisesti kohtaamaan toisiamme kasvokkain ja järjestämään erilaisia tilaisuuksia, suurempia ja pienempiä. Yksi suurimmista tämän vuoden tapahtumista on ollut Vieraan taivaan alla (Under the Alien Skyes)-näyttelyn rakentaminen yhteistyönä Liettuan suurlähetystön, Donelaitis-seuran ja Liettuan kulttuurisäätiön kesken. Liettualaisten

kyydityksistä Siperiaan kertova näyttely on voimakkaasti puhutteleva ja, ikävä kyllä, kovin ajankohtainen. Näyttely on rakennettu kiertäväksi ja sen ensimmäinen esittely oli syyskuussa Tampereella ulkonäyttelynä Tullikamarin torilla.

Kuten aiemmat lehdet niin myös tämä numero sisältää tietoa ja kokemuksia Liettuassa järjestetyistä tapahtumista ja matkoista. Niistä on aina mukava lukea. Itse kävin Vilnassa muutaman vuoden tauon jälkeen tämän vuoden kesäkuussa ja kyllähän tämä kaunis kaupunki näytti ihan entiseltään.

Toivon, että lehti ja sen jutut kiinnostavat. Kannustan teitä kaikkia kertomaan Liettua-kokemuksianne myös seuraavissa lehdissämme tai sitten www-sivujemme tai sosiaalisen median kautta.

*Anneli Temmes
päätoimittaja*

Kannessa Vieraan taivaan alla (Under the Alien Skyes) -näyttelyssä esiintyvä teos: Poliittisen vangin Adelė Emilija Straukaitėn saama kirjottu joulutervehdys. Inta, Komin ASNT, 1952.

Yläpuolella Käsityö, johon Kaunasin raskaan työn vankilan vanki oli ommellut sanat: Miten kaunis on Liettua ja miten kallis on sen vapaus". 11.6.1949

Puheenjohtajan terveiset

Donelaitis-seurassa on päästy tänäkin vuonna nauttimaan liettualaisesta kulttuurista asiantuntijaluentoja, näyttelyjen, elokuvien ja erilaisten kulttuurikohtaamisten merkeissä. Voimavaranamme ovat olleet innokkaat ja liettualaisesta kulttuurista kiinnostuneet jäsenet, paikallisyhdistyksiä unohtamatta. Tapahtumamme ovat tavoittaneet sankoin joukoin yleisöä ja osallistujia.

Alkuvuodesta Vilnan 700-vuotisjuhlavuotta juhlistettiin elokuvanäytöksen parissa. Keväällä innostuttiin liettualaisesta kirjallisuudesta Vilnan pokeri-tapahtumien myötä. Kääntäjä Urtė Liepuoniūtė kertoi Per Länsmansin kanssa yhteistyönä suomentamastaan Ričardas Gavelisin teoksesta, joka ilmestyessään marraskuussa 1989 rikkoi kaikki vaikiintuneet liettualaisen kirjalli-

suuden kriteerit ja standartit. Syksymmällä liettualaisen runouden kauneuteen johdattelee jäsenillassa vilnalainen runoilija Ramunė Brundzaitė, jonka runoja lausuttiin myös Turun kirjamessuilla. Suomen Liettuan suurlähetystön ja Suomi-Liettua kulttuurisäätiön kanssa yhteistyössä toteuttama Vieraan taivaan alla-ulkoilmanäyttely pääsi aloittamaan Tampe-reelta Suomen kiertueensa.

Suru-uutisiakin on mahtunut Donelaitis-seuran vuoteen, kun tieto seuran perustajan ja ensimmäisen puheenjohtajan Ulla-Liisa Heinon menehtymisestä saavutti yhdistyksen.

Samoin Tuglas-seurasta saatiin surullisia uutisia kirjojen ja kirjastojen ystäville, kun Tuglas-seuran ylläpitämä Baltia-kirjasto päätti kesän alussa luopua Rozentāls-seuran Latvia-kokoelmasta ja Donelai-

tis-seuran Liettua-kokoelmasta. Donelaitis-seuran pieneen toimistoon Helsingin Kaisaniemmen muuttikin yllättäen kesän aikana 1360 kappaletta liettuantielistä ja Liettuan historiaan, kulttuuriin ja yhteiskuntaan liittyvää kirjaa! Seuran hallitus ei kuitenkaan jäänyt toimettomaksi kirjameren edessä – avointen kirjapenkojaisten myötä kymmenet kirjat löysivät uudet onnelliset omistajansa eivätkä kirja-aarteet jääneet pölyttymään varastoon. Ensi vuonna on jälleen jäsenistöllä mahdollisuus tulla täydentämään kirjahyllyjensä ja vaihtamaan kuulumisia toimistolla.

Lämmin kiitos myös kulu-neesta kulttuurin täyteisestä vuodesta jäsenistölle, hallitukselle, paikallisyhdistyksille ja sisidosryhmäkumppaneille! Tapaamisiin ensi vuoden tapahtumissa.

Isa Jay
Puheenjohtaja

Kuvassa kirjamerä Donelaitis-seuran toimistossa.

Ulla-Liisa Heino in memoriam

Saimme heinäkuussa suru-uutisen seuramme perustajan ja sen ensimmäisen puheenjohtajan Ulla-Liisa Heino'n menehtymisestä 89-vuotiaana. Suru-uutinen py-sähdytti ja toi mieleen monia muistoja vuosien varrelta.

Ulla-Liisa Heino muistetaan tärkeimpänä suomalais-liettualaisten kulttuurisuhteiden edistäjänä 1990-luvulta alkaen. Hän tutustui Liettuaan neuvostoaikana kääntäessään venäjän kielen kautta liettualaista kirjallisuutta. Maa ja sen ihmiset tekivät suuren vaikutuksen. Ulla-Liisa perusti Donelaitis-seuran vuonna 1990 edistämään suomalais-liettualaisia kulttuurisuhteita ja täydensi tätä työtä myös vuonna

1998 perustetun Suomi-Liettua kulttuurisäätiön kautta. Ulla-Liisa avasi monia ovia eri alojen suomalaisille toimijoille, jotka halusivat yhteyksiä liettualaisiin tahoihin sekä myös kansalaisille ystävyysseuratoiminnan kautta.

Elämäntyönsä Ulla-Liisa teki suomentajana. Hän oli jo koulussa aloittanut venäjän kielen lukemisen ja jatkoi opintojaan Helsingin yliopistossa. Hän suomennustensa määrä on uskomaton: yli 160 teosta. Näihin kuuluu monia venäläisiä klassikoita kuten Tšehovia, Gogolia ja Tolstoita sekä venäjänkielistä kirjallisuutta eri neuvostotasavalloista. Tšingiz Aitmatovin monet teokset ovat hurmanneet suomalaiset lukijat Ulla-Liisan käännösten kautta ja Mihail Bulgakovin "Saatana saapuu Moskovaan" lienee myös useimmille lukijoille tuttu.

Ulla-Liisa sai elämäntyöstään suomentajana useita palkintoja kuten kääntäjien valtionpalkinnon, Agricola-palkinnon sekä myös A.S. Pushkin mitalin. Liettua palkitsi hänet vuonna 2004 presidentti Rolandas Paksasin ojentaessa hänelle "Ansioista Liettualle"-ritarikunnan upseeriristin.

Vielä viimeisinä vuosinaan Ulla-Liisa osallistui Donelaitis-seuran pikkujouluihin, jolloin seuramme jäsenet saattoivat muistella hänen kanssaan monia mieleen jääneitä kohtaamisia ja tapahtumia. Itse tutustuin Ulla-Liisaan liittyessäni Donelaitis-seuraan 2000-luvun alkupuolella ja minulla oli ilo käydä kanssaan monia antoisia keskusteluja, viimeisin joulukuun la viime vuonna.

Jäämme kaipaamaan Ulla-Liisan monia kiinnostavia tarinoita, huumoria sekä aina teräviä näkemyksiä myös nykypäivästä.

Anneli Temmes

Tšingiz Aitmatov Helsingin vierailulla.

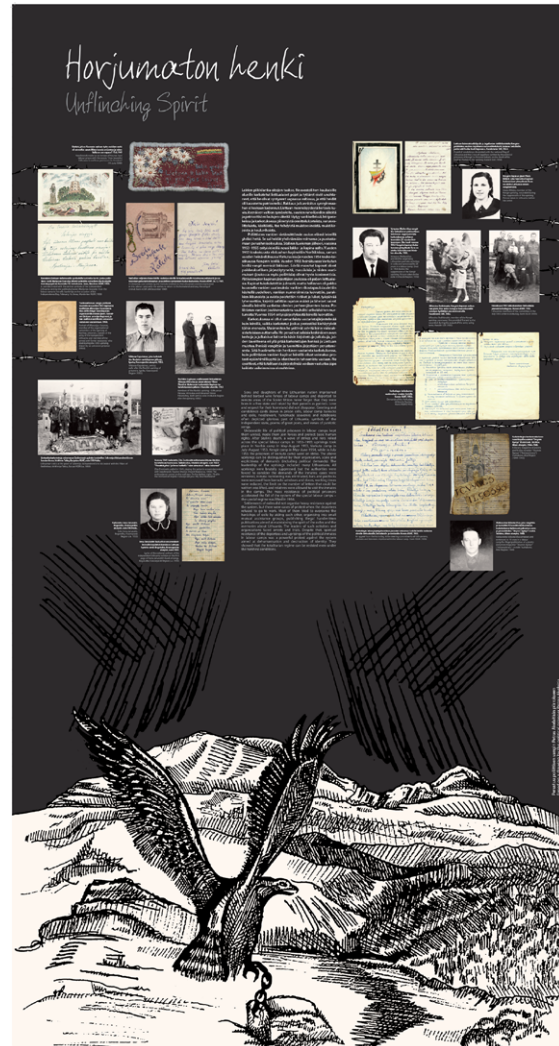
Presidentti Rolandas Paksas ja kunniamerkin saaja.

Vieraan taivaan alla -näyttelyn avaus Tampereella

Vieraan taivaan alla on näyttely liettualaisista pakkotyöleireillä Neuvostoliitossa vuosina 1940 – 1958. Se kertoo yli 130 000 ihmisen karkotuksesta Siperiaan, se kertoo perheiden, naisten, lasten ja miesten kohtaloista. Karkotetuista ainoastaan 60 000 palasi. Näyttelyn kuvat esittävät tilastoja ja faktoja mm. matkareiteistä, mutta myös kertovat monia tarinoita ihmisten elämästä vaikeissa oloissa vailla varmuutta kotiin paluusta.

Näyttelyn on rakentanut vuonna 2011 Liettuan kansanmurhan ja vastarinnan tutkimuskeskus (the Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania). Se on kiertänyt Liettuassa ja muissa maissa. Viime talvena se oli esillä Prahassa, jolloin näyttelyyn oli lisätty myös suurlähettiläs Laimonas Talat-Kelpšas perheen tarina. Suurlähettilään isovanhemmat olivat karkotettujen joukossa ja hänen isänsä oli syntynyt Siperiassa. Itselläni oli kunnia vieraila helmikuussa 2023 Liettuan suurlähetystössä Prahassa ja tavata suurlähettiläs Talat-Kelpša.

Suomessa näyttely on rakennettu yhteistyönä Liettuan suurlähetystön, Donelaitis-seuran ja Suomi-Liettua kulttuurisäätiön kesken. Näyttelyn tekstit on Reetta Tuoresmäki suomentanut ja ansiokkaan taiton on tehnyt Eeva Louhio. Näyttely on rakennettu siten, että se voidaan laittaa esille joko ulkonäyttelyynä tai sopivassa sisätilassa. Näyttely tulee kiertämään Suomessa useammalla paikkakunnalla. Ensimmäinen esillepano oli ulkotiloissa Tampereen Tullikamarin torilla syyskuussa.

Näyttely koostuu 2 metriä korkeista plansseista.

Tampereen näyttelyn avajaispäivänä 8.9.2023 oli aurinkoinen ja lämmin sää. Näyttelyn avasi suurlähettiläs Giedrius Kazakevičius, joka korosti näyttelyn tärkeyttä ja myös sen ajankohtaisuutta. Samaa korostin itse puheenvuorossani Donelaitis-seuran ja Suomi-Liettua kulttuurisäätiön edustajana. Lisäksi avajaisseremoniassa kuultiin Tampereen kaupungin edustajana museonjohtaja Marjo-Riitta Saloniemeä sekä kunniakonsuli Matti Arpiaista, joka oli ollut keskeisesti mukana näyttelyn järjestelyissä.

Jo avajaisissa huomasimme, kuinka useat ohikulkijat pysähtyivät ainakin hetkeksi katsomaan näyttelyä ja lukemaan tekstejä. Liettualaisten karkotuksista ei Suomessa laajemmin tiedetä. Kuvat ja tekstit tulevat lähelle, näyttely pysähdyttää.

Anneli Temmes

Näyttelyn avasi suurlähettiläs Giedrius Kazakevičius.

Näyttely Tampereen Tullikamarin torilla.

Irena ja Anneli.

Leena tutkii matkareittejä.

Elämä jatkuu – ukrainalaiset pakolaiset saavat turvaa Liettuasta

Liettuan itsenäisyyden juhlallisuuksia keväällä 2022 Vilnassa sekä mielenosoitus Venäjän hyökkäystä vastaan Ukrainassa.

Ukrainalla ja Liettualla on vuosisatoja kestänyttä yhteistä historiaa, joka liittää niitä vahvasti toisiinsa. Maita ovat hallinneet samat päälliköt, sijaitsevat ne myös maantieteellisesti lähekkäin. Vain Valko-Venäjä erottaa alueet toisistaan, maiden välimatka on reilu neljäsataa kilometriä.

Historiallisesti sekä Liettua että Ukraina ovat jääneet suurvaltojen temmelyskentäksi, sillä alueista on kamppailtu usein verisesti. Taistoissa maat ovat myös pyrkineet saavuttamaan itsenäisyyden. Rajoja on piirretty uudelleen ja hallitsijat

ovat vaihtuneet. 1300-luvulta alkaen suuri osa Ukrainaa, mukaan lukien Kiova, kuului Liettuan suuriruhtinaskuntaan, kunnes Ukraina siirrettiin 1569 samaan valtakuntaan kuuluneen Puolan osaksi.

Venäjän keisarikunta hallitsi maita vuosisatojen ajan, kun se sekä Itävalta ja Preussi jakoivat Puola-Liettuan lopulta keskenään vuonna 1795. Venäjä sai valtaosan, sillä se hallitsi nykyisen Itä- ja Keski-Ukrainan, Valko-Venäjän ja Liettuan alueita. Ensimmäisen maailmansodan aikana, vuonna 1918, Ukraina ja Liettua saivat

itsenäisyyden. Kuitenkin Ukrainassa se jäi lyhyeksi, sillä Neuvostoliitto valtasi sen jo vuonna 1921 Saksalta ja otti maan omaan hallintaansa. Lisäksi neuvostovalta valloitti Ukrainan ja Valko-Venäjän länsiosat Puolalta vuonna 1939 sekä itsenäisen Liettuan vuonna 1940. Valloittajien ilmansuunta kuitenkin vaihtui, sillä Natsi-Saksa miehitti sekä Ukrainan että Liettuan vuosina 1941–1944. Kunnes rauhansopimuksessa maiden hallitsijat vaihtuivat jälleen neuvostovaltaan. Vihdoin kamppailujen jälkeen Liettua uudelleen itsenäistyi vuonna 1990 ja Ukraina vuotta myöhemmin, vuonna 1991.

Yhteinen historia ja kulttuuri yhdistävät maita toisiinsa

Katolinen ja ortodoksinen uskonto ovat vaikuttaneet voimakkaasti yhtenäiskulttuurin syntyyn sekä Liettuassa että Ukrainassa. Mailla on uskonnollisia erityispiirteitä, joita kuvasi uniaattikirkko. Se noudattaa ortodoksista liturgiaa, mutta kuuluu roomalaiskatoლის kirkon eli paavin alaisuuteen. Suuriruhtinaskunnan aikana sen keskus sijaitsi Vilnas-

sa, josta löytyy nykyäänkin Pyhän kolminaisuuden kirkko.

Tänä päivänä Vilnassa on mahdollisuus osallistua aikamatalle, Liettuan ja Ukrainan historiasta kertovalle kävelykierokselle, jossa pysähdytään yhteisille muistomerkeille. Siellä Ukrainan aukiolta löytyy kansallisorunoiija Taras Ševčenko (1814–1861) patsas. Hän syntyi maaorjaksi Ukrainassa, joka kuului tuolloin Venäjän keisarikuntaan. Muutettuaan omistajansa mukana Ukrainasta Pietariin, matkalla he pysähtyivät Vilnaan, jossa Ševčenko työskenteli vuosina 1829–1831. Myöhemmin orjuudesta vapautuneesta runoilijasta ja taidemaalari- ja kirjailijasta tuli juhlittu kansallissankari Ukrainassa. Hänen väkevät ja vapautta ylistävät runonsa vahvistavat kansallistunnetta erityisesti vaikeina aikoina. Runoilija Ševčenkoa luetaan runsaasti myös Liettuassa.

Koska Neuvostoliiton sisärajoilla ei ollut juurikaan vaikutusta kansalaisten arkielämään, he liikkuvat tai heitä siirrettiin paikasta toiseen. Sosialismin aikana väestöä muutettiin neuvostotasavalloista toisiin työvoiman tarpeen mukaan. Liettuun saapui kaikkiaan 45 000 ukrainalaista, erityises-

Taras Ševčenko patsas Ukraina-aukiolla Vilnan vanhassa kaupungissa. Muistomerkki pystytettiin vuonna 2011 hänen 150-vuotisjuhlansa kunniaksi.

ti toimihenkilöitä, teollisuuden palvelukseen. Tuolloin ukrainalaiset perustivat runsaasti kulttuuriyhdistyksiä. Liettuassa asui yhteensä 14 000 ukrainalaista vuonna 2021, mikä tekee heistä merkittävän vähemmistön.

Ukrainalaiset pakolaiset löytävät paikkansa Liettuassa

Venäjän Ukrainaan kohdistuneen suurhyökkäyksen seurauksena Liettuun on saapunut yli 80 000 ukrainalaista pakolaista. Kun maassa on vajaa

kolme miljoonaa asukasta, pakolaisia on runsaasti suhteessa väestöön. Suurin pakolaisaalto oli maaliskuussa 2022, jolloin ukrainalaisia saapui noin 2000 päivässä. Nykyään heitä tulee keskimäärin 300 viikossa, kertoo projektipäällikkö Arina Taraseviciute Vilnan Ukraina-keskuksesta. Pakolaiset on otettu vastaan pääasiassa lämmöllä ja myötätunnolla, heille tarjotaan sekä henkistä että materiaalista tukea. Sinikeltaiset liput liehuvat kaikkialla, niin oikeusapua kuin sosiaalista tukeakin on saatavilla. Suuret kansalaisjoukot osallistuvat avustusteh-

täviin, nuorista vanhuksiin kyykyjen mukaan. Vaikka koti-ikävä vaivaa sekä huoli läheisistä, ukrainalaiset ovat kiitollisia saamastaan huolenpidosta. Erityisesti lapsille järjestetyt yhteiset leirit liettualaislasten kanssa ovat lisänneet yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Jotta suuria määriä ukrainalaisia voidaan vastaanottaa nopeasti ja saada heidät osaksi yhteiskuntaa, lainsäädäntöä ja toimintatapoja on uudistettu. Rekisteröidyttään pakolaiset saavat samalla oleskeluluvan ja voivat aloittaa työnteon. Kun tulijoilta puuttuu yleensä liettuan kielen taito, työpaikka löytyy usein tehtaasta tai vähän ammattitaitoa vaativista töistä. Työvoimapulaa paikkaamaan saapuu pakolaisia, joiden toivotaan oppivan paikallista kieltä.

Johanna Pažemackas

Näkymä Vilnan vanhaankaupunkiin.

Kun tulijat tietävät oikeutensa ja velvollisuutensa, integroituminen liettualaiseen yhteiskuntaan helpottuu. Tavoitteena on, että liettuaa osataan hyvällä tasolla vuoden maassa oleskelun jälkeen. Kielikursseja järjestetään ympäri maata, mutta

niihin on jatkuva jono. Työpaikoilla pidetään ukrainalaisille kielitestejä.

Niin ikään sosiaaliturvasta on laadittu ohjeistuksia, sillä pakolaisille taataan ilmainen asunto kolmeksi kuukaudeksi ja verotoimisto auttaa yri-

Ukrainalaisia Ukraina-keskuksessa Vytautas Magnus yliopistossa Vilnassa.

Katja Ihmäki, Suomen Kansallismuseo

Helmikirjontatyö, Oleksandra Terešenko 2023. Hän on Ukrainan pakolainen ja asuu Turussa. Oleksandra Terešenko luovutti teoksensa Turun Ukraina-keskukselle kiitokseksi saamastaan avusta.

tyksen perustamisessa. Aikuisen taloudellinen tuki koostuu 160 eurosta, jonka päälle tulee lapsilisä 86 euroa kuukaudessa. Ukrainalaisille taataan myös ilmainen terveydenhuolto ja lääkkeet. Näiden ohella muutama kaupunki tarjoaa matkustamisen ilmaiseksi joukkoliikenteessä. Jonkin verran on esiintynyt ongelmia pankkilainojen myöntämisessä, kun yrityksiä on haluttu aloittaa. Pakolaiset ovat kuitenkin ehtineet perustaa 90 yritystä ja heistä 2000 on itsensä työllistäviä.

Ukraina-keskus tukee pakolaisia Vilnan vanhassa kaupungissa

Vilnaan perustettiin kesäkuussa 2022 Ukraina-keskus, jonka avajaisiin osallistuivat niin Liettuan presidentin puoliso Diana Nausėdienė kuin Ukrainan

Olena Zelenska, virkkoi Arina Taraseviciute ylpeänä. Se on saanut kunnian olla ensimmäinen yhteisötila, joka avattiin ukrainalaisille pakolaisille EU:n alueella. Yhteinen toiminta antaa voimaa sodan ahdistavassa tilanteessa. Olohuoneessa pidetään kielikursseja, lauletaan, maalataan ja osallistutaan vapaaehtoistyöhön. Sen suosio on yllättänyt järjestäjät, sillä keskuksen yli 1000 tapahtumaan on osallistunut lähes 20 000 ukrainalaista. Keskuksesta on tullut tärkeä kohtaamispaikka, jonka koti löytyy Vytautas Magnus yliopistosta (VMU), tutulta Taras Ševčenkos kadulta Vilnassa.

Kaikki toivoni
Loistava paratiisin kuningatar
Sinun armosi vuoksi
Kaikki toivoni
Äiti, makaan sinun päälläsi.

Taras Ševchenko

Lähteitä:

Anna Ruzgienė. 'Like day and night': long-time Ukrainian residents feel less welcome in Lithuania than refugees. Anna Ruzgienė, LRT.lt 2023. <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2045952/like-day-and-night-long-time-ukrainian-residents-feel-less-welcome-in-lithuania-than-refugees>

History of Lithuania.

<https://www.britannica.com/place/Lithuania/History>

Remy, Johannes (2015). Ukrainian historia. Tallinna: Gaudeamus.

Stasiuk, Polina. 'I feel great empathy.' Ukrainian refugees build new lives in Lithuania. LRT.lt 2023. <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1928064/i-feel-great-empathy-ukrainian-refugees-build-new-lives-in-lithuania>

Valiauskaitė, Aistė & Lisauskaitė, Dovilė. 'We pay taxes, but can't get loans' - Ukrainian businesses in Lithuania struggle to expand. LRT TV, LRT.lt 2023. <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2054763/we-pay-taxes-but-can-t-get-loans-ukrainian-businesses-in-lithuania-struggle-to-expand>

renkuosi_lietuva_info_txt_1080X1920
Как оценивается доход при назначении компенсации на оплату коммунальных услуг (отопление, горячая и питьевая вода)? https://lithuania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1336/files/Vienlapis%20PDF%201080x1920_koreguotas2.pdf

Haastattelut:

Taraseviciute, Arina projektipäällikkö Ukraina-keskuksessa. 6/2023.
Vepsäläinen, Seppo, tohtorikoulutettava (historia), vieraileva opettaja. 9/2023

Kuva s.11.

<https://www.govilnius.lt/visit-vilnius/places/monument-to-taras-shevchenko>. 2023.

Katja Ihmäki

A. R. Niemen katu ja muistopatsas Liettuassa

Professori Aukusti Robert Niemelle (1869–1931) tarjoutui mahdollisuus lähes kolmivuotiseen tutkimustyöhön Liettuassa 1909–1912, jolloin hän teki arkistotutkimusta Vilnassa ja useita runonkeruumatkoja eri puolille Liettuaa, mm. Pohjois-Liettuaan Biržain seudulle. A. R. Niemen Liettuan kansanrunouden tutkimukselle omistettu elämäntyö on vastikään huomioutunut Liettuassa myös kahdella julkisella muistomerkillä – yksi Vilnassa toinen Biržaisssa.

Augusto Roberto Niemio gatvė

Uudella asuinalueella Vilnan pohjoisosassa sijaitsevan ”Ozo Parkas”-puiston pohjoislaidalla on nimetty useita katuja Liettuan kielen ja kirjallisuuden tutkijoiden mukaan. Joukossa on myös A. R. Niemelle omistettu lyhyehkö kevyen liikenteen katu ”Augusto Roberto Niemio gatvė”. Se on Liettuan kielen ja kirjallisuuden instituutin varajohtajan Kazys Ulvydasin (1990–1996), Vilnan yliopiston Liettuan kirjallisuuden historian professorin Jurgis Lebedysin (1913–1970) ja Vilnan yliopiston Liettuan kielen professorin Juozas

A. R. Niemen katu

Balčikonisin (1885–1969) mukaan nimettyjen katujen poikkikatu. A. R. Niemen kadun nimi löytyi pitkään vain kartalta. Nimi kyllä ”A. R. Niemio gatvė” on ollut kadun ”Ozo Parkasin” puoleisessa päässä vasta vuoden päivät.

Liettuan pitkä historia heijastuu monin tavoin Vilnan katujen nimissä. A. R. Niemen lisäksi on joukossa varmaan monia muitakin suurelle yleisölle tuntemattomia henkilöitä. Vilnan kaupunki on ilmoittanut, että kaupungin 700-vuotisen historian juhluvuoden yhteydessä tullaan julkaisemaan kirjanen, jossa on lyhyt selvitys Vilnan katujen nimien taustoista.

A. R. Niemelle omistettu ”Rūpintojėlis”-muistopatsas Biržaisssa

A. R. Niemen kesällä 1910 Biržain alueelle Pohjois-Liettuaan tekemä runonkeruumatka ja yhteistyö siellä aiemmin runonkeruuta tehneen Liettuan roomalaiskatolisen kirkon kaniikki Adolfas Sabaliauskasin kanssa oli hyvin tuloksellista. A. R. Niemi onnistui taltioimaan Pohjois-Liettuan alueen erikoisuuden – ”sutartinė” lauluperinteen.

Biržain alueelta valittu Liettuan parlamentin aiempi pitkäaikainen jäsen Viktoras Rinkevičius on ollut jo pitkään kiinnostunut A. R. Niemen runonkeruutyöstä. Tästä syystä hän on halunnut monin tavoin huomioida A. R. Niemen 150-vuotisjuhlan. Rinkevičiusin aloitteesta järjestettiin kesällä 2019 Liettuan Parlamentin tiloissa A. R. Niemen Liettuaa koskevaa elämäntyötä esittelevä näyttely ja juhlaseminaari. Seminaarin kutsuvieraina olivat mm. Suomen Vilnan suurlähettiläs Christer Michelsson ja Liettuan Helsingin suurlähettiläs Valdemaras Sarapinas. Vastaava seminaari järjestettiin syksyllä

A. R. Niemelle omistettu patsas Biržain keskustassa, kuvassa myös XXX

2019 myös Biržain museon tiloissa. Liettua-Suomi ystävyysseuran pitkäaikainen puheenjohtaja professori Stasys Skrodenis piti kummassakin seminaarissa A. R. Niemen elämäntyötä käsittelevän esitelmän.

Viktoras Rinkevičiusin aloitteesta ja paljolti myös hänen rahoittamanaan on Biržain keskustaan pystytetty A. R. Niemelle omistettu ”Rūpintojėlis” (”Sureva Kristus”)-muistopatsas. Tammesta veistetyillä ”Rūpintojėlis”-puuveistoksilla on Liettuassa pitkä perinne. Biržain veistos sijaitsee Rotušės ja Birutės katujen risteyksessä, SEB pankin vieressä. Paikallisen tunnetun puuveistäjän, Liettuan kansantaitelijaliiton jäsenen Vidas Jatulevičiusin käsialaa olevan muistopatsaan paljastustilaisuus oli toukokuussa 2020. Veistoksen jalustan mustasta graniitista oleva kivi on peräisin Rinkevičiusin omalta maatilalta. Jalustaan on kaiverrettu kahdella kielellä teksti: ”Aukusti Robert Niemi 1869–1930 Suomijos sūnui ištikimam Lietuvis draugui – Aukusti Ro-

bert Niemi 1869–1931 Suomen lapselle Liettuan uskolliselle ystävälle”.

Viktoras Rinkevičius on tehnyt jo useita vuosia sitten aloitteen A. R. Niemi-kadun saamisesta myös Biržaihin siellä olevan Adolfas Sabaliauskasille nimetyn kadun tuntuun. Hanke on kuitenkin rauennut sillä sen toteuttaminen olisi edellyttänyt jonkin jo olemassa olevan kadun nimen vaihtamisen.

Hietaniemen hautausmaan ”Sureva Kristus”-pronssi-veistos

Hietaniemen hautausmaalta A. R. Niemen ja hänen puolisonsa Hilma Elisabet Niemen (1883–1931) haudalta löytyy liettualainen ”Sureva Kristus”-veistos. Viktoras Rinkevičius kertoo, että tämä veistos on ollut Biržain muistopatsaan esikuvana. Myös Hietaniemen ”Sureva Kristus”-veistos on liettualaisten lahjoittama. Hautakiven sivuilla on pronssikirjaimin teksti ”Suurelle ystävälle Liettuan kansa – Bran-

giam savo bičiuliui Lietuvių tauta”.

A. R. Niemen kuoleman johdosta järjestettiin v. 1931 Liettuassa useita muistotilaisuuksia. Hietaniemen hautausmuistomerkki on syntynyt Adolfas Sabaliauskasin aloitteesta. Liettuassa toimeenpantiin kansalliskeräys muistomerkkin rahoittamiseksi. Hietaniemen hautausmaalla pidettiin graniittisen hautakiven ja sen päällä olevan liettualaisen kuvanveistäjän, professori Bronius Pundziuksen (1907–1959) ”Sureva Kristus”-pronssi-veistoksen paljastustilaisuus marraskuussa 1933. Tilaisuudessa suomen kielellä pitämänsä muistopuheen lopuksi kaniikki Adolfas Sabaliauskas luovutti muistomerkkin Liettuan kansan, Kaunasin Liettualais-suomalaisen yhdistyksen ja Liettuan kirjailijaliiton nimissä Suomen kansan hoiviin. Vastauspuheen vuorossaan Suomalais-liettualaisen yhdistyksen silloinen puheenjohtaja, aiemmin mm. Suomen asuinhoitajana itäisessä Ukrainassa vv. 1918–1919 toiminut, Helsingin yliopiston professori Herman Gummerus esitti Liettuan kansalle vilpittömät kiitokset kunnian lahjasta ja vakuutti, että yhdistys pitää kunnia-asianaan huolehtia muistomerkistä parhaalla mahdollisella tavalla. Lupausta jäi varsin lyhytaikaiseksi, sillä jatkosodan päättämiseksi v. 1944 solmittu välirauhansopimus velvoitti Suomea lakkauttamaan useita erityyppisiä järjestöjä. Suomalais-liettualaisen yhdistyksen lakkauttaminen kirjattiin valtioneuvoston pöytäkirjaan 18.1.1945.

Esittelyssä Kari Alenius, Donelaitis-seuran hallituksen uusi jäsen

Kari, kuka olet ja mistä tulet?

Olen kotoisin Rovaniemeltä, mutta opiskelujen myötä muutin Ouluun ja olen asunut siellä vuodesta 1986 eteenpäin. Muita ”kotikaupunkeja” ovat Tartto ja Thunder Bay, joissa kummassakin olen asunut yli puoli vuotta. Vilnasta on hyvää vauhtia kehittymässä viides kotikaupunki.

Mikä on koulutuksesi, ammattisi ja tämän hetken keskeinen työkenttäsi?

Pääsin heti lukion jälkeen opiskelemaan toivealaani eli historiaa Oulun yliopistoon. Valmistuin Oulussa tohtoriksi vuonna 1996, ja pari vuotta myöhemmin aloitin siellä myös tutkijan ja opettajan työt vakinaisesti. Historian professorina olen työskennellyt vuodesta 2014 alkaen. Työni koostuu nykyään puoliksi erilaisista esimiestehtävistä, mutta toinen puoli on varattu tutkimukselle ja siihen pohjautuvalle opetukselle. Tärkein tutkimusalani on Baltian maiden historia, erityisesti 1800-luvun lopulta 2000-luvulle ulottuvalla jaksolla.

Miten ja milloin kiinnostuksesi Liettuaan alkoi?

Innostuin ylipäättään historiasta yläkouluikäisenä, ja jostain syystä, jota on vaikea määritellä, Liettua yhdessä muiden Baltian maiden kanssa herätti erityistä kiinnostusta. Ehkä juuri se, että Liettua ja sen historia on toisaalta hyvin samankaltainen, toisaalta taas sopivasti erilainen kuin Suomella, teki Liettuaasta kiehtovan vertailukohdan.

Oletko vierailut Liettuaissa usein? Onko Sinulla erityistä muistoa joltain Liettuan matkaltasi?

Kävin Liettuaissa ensimmäisen kerran kesällä 2002, ja kokemus oli heti hyvin myönteinen. Viimeisten 20 vuoden aikana minulla on ollut kymmenkunta työmatkaa Liettuaan, lähinnä Vilnaan ja Klaipėdaan. Sen lisäksi olen perheeni (aviovaimo ja neljä lasta) kanssa käynyt muutaman kerran kesälomamatkoilla eri puolilla Liettuaa. Ehkä elävimmin on jäänyt mieleen jo ensimmäiseltä matkalta Trakain linna. Se kelpaa kannustavaksi esimerkiksi siitä, kuinka hienosti historiaa voidaan rekonstruoida. Toinen hyvin vaikuttava kohde on Kryžių kalnas, joka edustaa liettualaisten syvää kristillistä vakaumusta ja tahtoa puolustaa kansallista identiteettiään ja vapauttaan.

Oulun yliopisto tekee aktiivista yhteistyötä Vilnan yliopiston kanssa. Voitko lyhyesti kertoa, mitä kaikkea siihen kuuluu.

Minulla on ollut henkilökohtaista tutkimusyhteistyötä usean liettualaisten kollegan kanssa viitisentoista vuotta. Läheisin yhteistyökumppanini on koko ajan ollut apulaisprofessori Saulius Kaubrys Vilnan yliopistosta. Vuonna 2021 päätimme luoda Oulun ja Vilnan yliopistojen historiatieteiden välille säännöllisen konferenssisarjan, jonka merkeissä tavataan vuorovuosin Suomessa ja Liettuaissa. Teemat vaihtelevat vuosittain, mutta perusideana on tarkastella erilaisia historian ilmiöitä, jotka ovat vaikuttaneet kumpaankin maahan. Sitä kautta avautuu mahdollisuus vertailuun sekä Suomen ja Liettuan välisen kanssakäymisen tutkimiseen. Tämän vuoden marraskuussa (9.11.) konferens-

si on Vilnassa, ja sen teemana on maiden itenäistymiseen ja parlamentarismien kehittymiseen liittyvät kysymykset maailmansotien välisenä aikana. Konferensseissa pidetyt esitelmät myös aina julkaistaan tieteellisinä kokoomateoksina. Lisäksi Oulun ja Vilnan historiatieteiden välille on solmittu Erasmus-vaihtosopimus, joka kattaa sekä opettaja- että opiskelijavaihdon molempiin suuntiin. Olin itsekin syksyllä 2022 kahden viikon ajan vaihto-opettajana Vilnan yliopistossa.

Mukavaa, että olet mukana Donelaitis-seuran hallituksessa. Mitä asioita erityisesti haluat sen kautta edistää?

Kiitos, oli ilo saada kutsu mukaan seuran hallitukseen! Oman taustani kautta toivoisin erityisesti pystyväni edistämään Suomen ja Liettuan välistä humanistisen alan tiedeyhteistyötä. Myös Liettuan ja sen historian tunnetuksi tekeminen laajemmalle suomalaiselle yleisölle on toinen erityinen päämäärä, joka tuntuu luontevalta.

Mitä muuta haluat tässä yhteydessä kertoa itsestäsi, harrastuksistasi tai ajatuksistasi?

Olen vakuuttunut siitä, että Suomen ja Liettuan keskinäisten suhteiden edistäminen ja oppiminen tuntemaan paremmin toista osapuolta hyödyttää kumpaakin. Liettua tarjoaa esimerkiksi vaikkapa siitä, kuinka sitkeästi he taistelivat vapautensa puolesta neuvostomiehityksen vuosikymmeninä ja julistivat rohkeasti itsenäisyyden palautetuksi keväällä 1990, vaikka lähes kaikki muut maat – mukaan lukien Suomi – kauhistuivat tällaista ”yltiöpäisyyttä”. Liettua

Kari Alenius

on myös erittäin vahvasti sitoutunut Ukrainan tukemiseen Venäjän aloittamassa hyökkäys- ja tuhoamissodassa: Liettuan antama tuki suhteessa maan bruttokansantuotteeseen on kaksinkertainen Suomeen verrattuna. Liettua on siis vielä vahvemmin ymmärretty, että Ukrainaa täytyy auttaa lyömään Venäjän joukot ja estämään Venäjän aggressiivinen valloituspolitiikka. Ukrainan häviö olisi kaikkien länsimaiden häviö, ja sillä olisi tuhoisia seurauksia demokratialle, ihmisoikeuksille ja sääntöpohjaiselle kansainväliselle järjestykselle.

Haastattelu:
Anneli Temmes

Liettualainen taideleiri Kemiössä 2023 – Dailės pleneras Pietvakarių Suomijoje

Donelaitis – Turun seudun Liettuan ystävät järjesti viiden päivän pituisen liettualaisen taideleirin elokuun puolesavälissä Kemiön Dragsfjärdissä. Järjestyksessään se oli seitsemäs. Kaikki leirit ovat olleet lähellä luontoa ja merta, josta taiteilijat ovat ammentaneet kelpo aiheita maalauksiinsa.

Leirin toteuttaminen merkittiin edellisen vuoden toimintasuunnitelmaan ja budjettiin. Etsimme sopivaa kohdetta ja majoitustilaa kymmenelle osallistujalle. Tällä kertaa valitsimme Kemiön Dragsfjärdissä Ölmosin kylässä toimivan Meripesän lomakylän. Meripesä sijaitsee meren rannalla Saaris- tomeren kansallispuiston läheisyydessä. Rantaviivaa on kaksi kilometriä ja paikka tuntuu olevan tasokas ja rauhallinen.

Seuraavaksi kuulosteltiin Kaunasin alueen paikallishallinnolta, keitä olisi tulossa. Viime vuonna kahdeksan taiteilijaa saapui taideleirille Kaunasin alueen Piliuona-studiosta ja tänä vuonna paikallishallinto antoi Garliavan alueen Olegas Karavajesin taidestudion kahdeksalle taiteilijalle matkaliput. Kaunasilainen autonkuljettaja ja pikkubussi huolehtivat seurueen kuljetuksesta. Sopivaa päivämäärää tiedusteltiin eri osapuolilta ja leirin ajankohta tarkentui 14 – 18

elokuuta. Koko kulunut syksy on ollut sateinen mutta onneksi tuona viikkona ei satanut oikeastaan yhtään ja sää oli muutenkin leppoisa. Yhdistyksemme puheenjohtaja Lasse Bergrothilla on hyvät yhteydet Kaunasin paikallishallintoon ja hän sopi leirin järjestelyistä.

Bussimatka Liettuasta Suomen Kemiöön ottaa oman aikansa ja on tietysti rasittava. Tullen ja mennessä varasimme hotellin Virosta helpottamaan leiriläisten kulkemista. Leiriläiset saapuivat 14. 8 maanantaiaamuna Tallinnanlautalla ja suoraa reittiä ensin Saloon, jossa tarjosimme tulokahvit Salon torilla. Lyhyen pysähdyksen jälkeen oltiin taas matkalla. Dragsfjärdiin saavuttiin myöhään iltapäivällä.

Vilija Pangoniene toimi taiteellisenä johtajana (vedēja) ja loput seitsemän taiteilijaa oli-

vat Vladimiras, Birutė, Gintaras, Gitana, Gražina, Pajuta ja Laimutė. Neljä heistä oli ensi kertaa nyt järjestämällämme taideleirillä.

Saavuimme itse tiistaina puoliltapäivän; silloin työt taulujen parissa olivat täydessä käynnissä. Koska aikaa on rajallisesti, taiteilijat työskentelevät tehokkaasti. Tavallisesti maalausten aiheista otetaan kuvia ja itse maalaus tehdään myöhemmin. Autonkuljettaja avustaa tässä kuljettamalla taiteilijoita hyväksi tiedetystä paikasta toiseen. Maalaukset sitten viimeistellään kotona Liettuassa.

Keskiviikkona oli jälleen hieno sää, osa taideleiriläisistä söi käytössämme olevilla veneillä. Veden lämpötilakin oli oikein sopiva uimiseen, vesi oli kohtuullisen kirkasta. Odotettiin iltaa, ensimmäiset työt olivat jo kuivumassa ja näyttillä. Il-

Vladimiras Volkovas katsastaa viikon maalauksia

Taideleirin maalaukset ovat tasokkaita

lalla järjestettiin illanvietto grillikatoksella. Olin ottanut ruoka- ja juomatarpeita kekkereitä varten. Grilli oli kuumana, kaikki paikalla ja vietimme mukavan illan. Seuraavana päivänä torstaina valmiita töitä oli valmiina koko joukko ja niitä koottiin riviin näyttelyä varten.

Yhdistyksemme jäsenille järjestettiin tapaaminen torstaina. Retki alkoi Turusta aamuyhdeksältä, ja samalla tehtiin jäsenretki taideleirin lisäksi Taalintehtaalle, Kasnäsiin, Högsåran saarelle ja Söderlångvikin kartanoon. Itse en osallistunut, sillä laitoin tarjoilua Ullariikan kanssa taiteilijoille ja meidän yhdistyksen retkeläisille. Kahvia, teetä, pullaa, kakkua ja monenlaisia lämmintä tarjottavaa. Yh-

distyksestämme saapui viisi jäsentä tervehtimään taiteilijoita ja ihailemaan heidän maalauksiaan. Ehkä matkan pituus vetotti kävijämäärää, sillä Turusta on Ölmosin kylään suunnilleen sata kilometriä. Maalaukset oli koottu pitkään riviin näytille ja niiten tekijät kertoivat teoksistaan. Jäsentemme lähdettyä kotimatkalleen taiteilijat alkoivat jo tehdä seuraavan päivän lähtövalmisteluja.

Perjantaina iltapäivällä Meripesä jätettiin liettualaiset matkasivat Salon kautta kotiin. Salossa järjestettiin vielä pieni kahvitilaisuus. Poikkesin vielä Ullariikan kanssa Amos Andersonin kotimuseoon. Itse asiassa se on palatsi, Amosin kesäresidenssi. Komea päära-

kennus, Andersonin säätiöllä Konstsamfundetilla on puutarhassa 50 000 omenapuuta ja tiluksia 5 000 hehtaarin edestä. Omenat poimitaan käsin ja Tolfnäsin tilalla on vähähappiset säilytystilat omenoille, jotka takaavat säilyvyyden seuraavaan kevääseen. Museon myymälästä ostimme ison pussillisen omenoita, olivat todella maukkaita. Myös tasokas ravintola Boutique on museon vieressä.

Illalla auringon laskiessa olemme kotona, hieno taideleiri, liettualaiset tyytyväisiä ja haltioissaan Suomen kalliosta ja saaristosta. Pari maalausta ehdin itse tekemään. Ja kohta on aika suunnitella tulevan kesän taideleiriä.

Matti Heikkilä

Valmistaudumme näyttelyyn ja illanviettoon

Amos Andersonin kotimuseo

Tampereen kuulumisia

Turussa

Tampereen Liettua-seura on herännyt koronakaudesta pikkuhiljaa, kuten monet muutkin yhdistykset. Toiminta vilkastui vuoden 2022 aikana ja on tänä vuonna palannut lähes normaaliksi.

Yhteistyötä turkulaisten kanssa

Viime vuoden helmikuussa järjestimme Tampereella Hervan kirjastossa Turun seudun Liettuan ystävien Houtskarissa liettualaistaiteilijoille pitämän kuvataideleirin maalausten näyttelyyn. Turkulaisia aktiiveja tapasimme myös tänä vuonna toukokuun jäsenretkellämme, joka suuntautui Turun linnan Catarina Jagellonica-näyttelyyn. He olivat kanssamme näyttelyssä ja lounaalla. Sen jälkeen tustuimme heidän opastuksellaan turkulaisiin erikoiskuluneuvoihin: laskeuduimme funikulaarilla alas Kakolanmäkeä ja seilasimme Förillä "toispuoljokke". Lopuksi nautimme pulakahvit.

Jäsenmatkoja

Jäsenmatkamme 2022 suuntautui Euroopan kulttuuripääkaupunki Kaunasiin. Menomatkalla Virossa poikkesimme palavankiven kaivosmuseossa Kohtla-Nömmessa ja yövyimme Tartossa. Matka jatkui Latvian Valmieran lounastauon kautta Kaunasiin. Kaunasista teimme kokopäiväretken jokilaivala Kuurin kynnäälle Nidaan. Toisen retkikohde oli Kėdainiai, jossa näimme evankelis-reformattikirkon sekä Radvila-ruhtinassuvun mausoleumin. Tustuimme Kėdainiain kaupungin historiaan ruokaillen 1700-luvun tapaan. Kaupunkiin oli silloin tullut skottilaista asutusta (kauppiaita), joka näkyi paitsi rakennustyyliässä myös ruokalistassa. Söimme skotlantilaista perinneruokaa haggista: lampaan mahalaukussa paistettua lihaa ja sisäelimiä. Retkeilimme vielä iki-ihanassa Traakain saarilinnassa, jonka rannalta muutamat meistä pulahativat uimaan. Lähistöllä mais-

telimme karaiimien herkullisia perinnepiirakoita.

Kaunasissa ohjelmaamme kuului vielä vierailu KGB-museossa sekä klassisen musiikin konsertti Pažaislisin nunnaluostarin sisäpihalla. Osa huippue-siintyjistä oli ukrainalaisia ja konsertin tuotto meni Ukrainan hyväksi. Myötätunto Ukrainaa kohtaan näkyi muutenkin selvästi katukuvassa: Ukrainan lippuja ja värejä oli monessa paikassa. (Tässä yhteydessä on syytä mainita, että Tampereen Liettua-seurakin on tukenut jäsenmaksutuloillaan Ukrainaa pienellä summalla SPR:n kautta). Eräänä aamupäivänä toimitimme kummikohteeseemme Dobel-lis-päiväkotiin keräämiämme leluja ja vaatteita. Kaunasissa oli lisäksi hyvin aikaa katsella kaupunkia myös oman kiinnostuksensa mukaan. Itse kävin mm. Čiurlionisin taidemuseossa.

Tämänvuotinen jäsenmatkamme kutistui aiotusta Baltian linnakierroksesta vähäisen osanottajamäärän vuoksi lyhy-

Avustustavaroita

emmäksi matkaksi Viroon ja Latviaan. Ajoimme Tallinnasta Kirnan kartanoon, jossa on luontaishoitola, parannuskeskus sekä upea puutarha. 1700-luvulta olevaa huonokuntoista päärakennusta korjattiin näkyvästi toiminnan keskellä. Kirnasta ajoimme Viljandiin. Yöpy-misen jälkeen katsastimme oppaan johdolla liiviläisen ritarikunnan keskiaikaisen linnan rauniot ja jatkoimme matkaa Latvian Valmieraan. Siellä tutustuimme mm. Valmiermuižan olutpanimoon, kävelimme opastetulla kierroksella vanhassa kaupungissa ja ajelimme leppoisasti jokiratikalla Gauja-joella. Seuraavana aamuna ajoimme Pärnuun lounaalle ja jatkoimme matkaa Haapsaluun. Hotelimme oli meren rannassa upeine näköaloineen. Teimme ret-

ken Piispanlinnan raunioille ja linnan museoon. Osa meistä ehti piipahtaa pitsimuseossa ja uimarannalla. Aamulla kävimme Rantaruotsalaisten museossa, joka sijaitsi aivan hotellin vieressä. Oppaanamme oli innokas Sipoosta kotoisin oleva vapaaehtoinen herrasmies. Muutamat meistä pääsivät juttelemaan eläkeläisten käsityökerhoon osallistuneen rouvan kanssa, joka kertoi elämästään ruotsalaistaustaisena Neuvosto-Eestissä ja sittemmin vapaassa Virossa. Hänen ruotsin kielen taitonsa oli hieman hakuksessa, koska se ei ollut jokapäiväisessä käytössä. Meidänkään ruotsi ei ollut täysin sujuvaa, joten juttelu oli varsin tasaveroista.

Tampereen Liettua-seura järjesti syksyllä 2022 omatoimiret-

ken Uumajaan. Osanottajia oli vain muutamia, mutta syksyinen ruskaretki oli antoisa. Matkustimme junalla Vaasaan, sieltä laivalla Uumajaan, jossa viivyimme kaksi päivää. Pääkohteenamme oli Västerbottenin museo saamelaisnäyttelyineen.

Muuta toimintaa

Liettuan suurlähetystön yhteistyökumppaneineen (Donelaitis-seura, Suomi-Liettua Kulttuurisäätiö) järjestämä ulkoilmanäyttely Vieraan taivaan alla – Under the Alien Skies oli esillä Tampereen Tullin aukiolla syyskuussa. Aihe oli raskas: liettualaisten kyyditykset Siperiaan 1940-50-luvulla. Näyttely kiinnosti ohikulkijoita ja suurta yleisöä, myös seuramme jäseniä. Kiitokset näyttelyn järjestäjille!

Seuramme toimintaan kuuluu sääntömääräisten kokousten lisäksi Liettuan itsenäisyyspäivän brunssit helmikuussa, saunailat jäsenretkeä ennen ja kuvamatineat jäsenmatkojen jälkeen sekä pikkujoulut. Seuralamme on edustaja Tampereen Kansainvälisen Toimintakeskuksen Tuki ry:n hallituksessa. Keskus on paikallisten ystävyysseurojen linkki Kulttuuritalo Laikun tilajärjestelyistä kaupungille. Osallistumme yhteisiin kevät- ja joulujuhliin, joihin yhdistykset tuovat omien kohdemaidensa herkuja.

Pohdimme parhaillaan vuoden 2024 jäsenmatkan kohdetta. Esille on noussut pohjoinen Liettua ja länsirannikko. Suunnittelutyö on alkanut. Uusillekin ideoille ja jäsenille meillä on aina tilaa!

Leena Kakko
Tampereen Liettua-seuran
varapuheenjohtaja

Gauja-joella

Mukana keramiikkasymposiumissa

Olin onnekas saadessani tilaisuuden osallistua Liettuan kansankulttuurikeskuksen järjestämään symposiumiin, joka keskittyi perinteisen kansankeramiikan rituaaliastioihin. Tämä ainutlaatuinen tapahtuma pidettiin 20.–25. elokuuta 2023 Vytautas Valiušis-keramiikkamuseossa Leliūnaissa, Utenan alueella, Liettuassa.

Symposiumin pääteemana olivat rituaaliastiat, ja osallistujat saivat nähdä eri maiden keramiikkakäsityötä sekä paikallisia ainutlaatuisia, loputtoman luovia mahdollisuuksia. Symposiumin ohjelma keskittyi luovan kokemuksen jakamiseen: museon studioissa vieraat ja isännät työskentelivät yhdessä, muotoilivat, koristelivat ja polttivat astioita sekä tulkitsivat perinteisiä ja uudempia muotoja.

Minulle symposium oli innostava kokemus ja opin paljon. Käytän itse kotimaista luonnonsavea töissäni. Suomen savenvilantaperinne on lyhyt, sillä esi-isämme käyttivät pääasiassa puuta. Suomesta on löydetty muutamia tuhansia vuotta vanhoja savi-idoleita, joiden alkuperästä ei ole kuitenkaan varmaa tietoa, mutta oletetaan, että ne ovat peräisin Baltiasta.

Ei ole myöskään paljoa tietoa lähivuosisatojen punasaviastioiden alkuperästä Suomessa, erityisesti Ruotsin vallan aikana savenvilantat eivät mer-

Eva Spoofin toteemi

kinneet töitään, joten ei ole selvää, olivatko astiat peräisin Suomesta vai Ruotsista. Yleensä savenvilantamestarit saapuivat Pohjolaan Saksasta ja Keski-Euroopasta. Itäisen Kyyrölän saviperinne saapui Suomeen toisen maailmansodan jälkeen, kun Karjalan Kyyrölän

kylän savenvilantat tulivat evakoina ja levittäytyivät ympäri Suomea. Vielä silloin astiat valmistettiin lähellä saatavilla olevista raaka-aineista.

Näen perinteiset käsityötaidot nykymaailmassa äärimmäisen tärkeitä. Meidän tulisi palata juurillemme ja työskennellä kuten esi-isämme tekivät. Symposiumissa kiinnostuin erityisesti Ragus-hapanjuuriteknikasta (Obvara-keramiikka, joskus tunnetaan myös nimellä Baltic raku), joka on yksi vanhimmista keramiikan tekniikoista. Baltian maissa sitä on tehty 1000-luvulta lähtien. Siinä kuumat keramiikkaesineet upotetaan hapanjuuritaikinaan, mikä luo ainutlaatuisen koristeellisen pinnan.

Symposiumin osallistujia Ukrainan kansallispäivänä.

Ukrainalainen keramiikkamestari Oksana Martinovits töidensä edessä.

Symposiumin aikana vierailimme mielenkiintoisissa kohteissa, kuten Giedrius Mazūro keramiikkostudiossa ja veistospuistossa. Suosittelemme vierailemaan siellä, jos satutte käymään Utenassa. On hyvä ottaa yhteyttä Giedriukseen ennen matkaa, koska hän järjestää myös keramiikkakursseja vierähtävässä studiossaan.

Tämä symposium oli unohtumaton kokemus ja se vahvisti uskoani perinteisten käsityötaitojen merkitykseen ja niiden säilyttämiseen.

*Eva Spoof
muotoilija, keraamikko*

Video Ragus-hapanjuuriteknikasta:
@UDUMBARA_Helsinki | Sourdough
Pottery Firing

Lahja Liettuasta

Rupesin pyyhkimään pölyjä hyllyltä, kevätaurinko kun jotenkin saa aina pölyn määrän lisääntymään. Hyllylläni oli vaalea puinen rasia, jonka kannen saa taitettua ylös. Liettualainen suola-astia. Uniikki esine. Sivelin rasian pintaa, katselin sen silmää miellyttävää väriä, kuvioita ja leikkauksia. Rasia on palvellut milloin korurasiana, milloin kolikkorasiana. Se on siirtynyt asunnosta toiseen ja hyllystä toiseen. Se on ollut meillä vuodesta 2000.

Mieleeni tulvahti muistoja. Olin tullut keväällä 2000 mukaan Donelaitis-seuran hallitukseen. Seuran toukokuussa järjestettäviin 10-vuotisjuhliin läksimme mieheni kanssa mukaan talkooporukkaan. Juhla järjestettiin Vantaankoskella Övre Nybackan perinney-

päristössä. 1800-luvulla paikalla oli ollut kestiekievari. Talossa oli suuri tupa ja kamari. Osa talkooväestä siirsi tuoleja ja pöytiä paikalleen sekä koriste- li juhlapaikkaa, osa laittoi ruokaa ja juomia tarjoilukuntoon. Väkeä alkoi pikkuhiljaa kertyä paikalle ja talo tulikin tupaten täyteen.

Liettuasta oli tullut kansanmusiikkiryhtye: soittajia, laulajia, tanssijoita. Heillä oli kauniit kansallispuvut yllään. Laulua ja soittoa piisasi, välillä tanssittin pihamaallakin. Pidettiin juhlapuheita. Kansanmusiikkiryhtye halusi muistaa meitä talkoolaisia lahjoilla. Monet heistä olivat itse tehneet lahjoittamansa esineet. Me mieheni kanssa saimme suola-astian.

Katselen nyt rasiaa uusin silmin. Mitä kuviot tarkoittavat? Pyöreä kuvio, jossa on säteitä, on aurinko, linnut istuvat elämänpuussa. Sain tietää netin avustuksella, että Liettuassa aurinkokuvio on hyvin suosittu kansantaiteessa. Elämänpuu sitoo maan ja taivaan yhteen, kannattelee taivasta. Linnut ovat viestinviejä maan ja taivaan välillä.

Nyt meidän hyllyssämme aurinko loistaa ja valaisee ja tuottaa meille hyvää mieltä. Puu pitää taivasta ylhäällä, ettei se romahda, linnut tulevat heti kertomaan, jos jotain tapahtuu.

Eine Aginsha

Toive rauhasta, Oksana Martinovitšin keramiikkaveistos. Veistos on tehty sanasta rauha.